

Beslut

efter kvalitetsgranskning vid
Angeredsgymnasiet 3 i Göteborgs kommun
av nyanlända elevers fortsatta utbildningsvägar
efter språkin introduktion

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19 § skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning av *nyanlända elevers fortsatta utbildningsvägar efter språkintröduktion*. Syftet är att granska huvudmäns och skolors arbete för att ge nyanlända elever förutsättningar att gå vidare inom gymnasiet eller till Komvux efter språkintröduktion.

De övergripande frågeställningarna är:

1. *I vilken utsträckning har huvudmannen ett långsiktigt och samordnat arbete för nyanlända elevers fortsatta utbildningsvägar?*
2. *I vilken utsträckning arbetar rektorn för:*
 - a) *en strukturerad kontakt mellan språkintröduktion och fortsatta utbildningsvägar?*
 - b) *en vägledning som ger nyanlända elever en god överblick över fortsatta utbildningsvägar?*

Granskningen genomförs i 22 utvalda gymnasieskolor med huvudmän som erbjuder språkintröduktion. I urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Angeredsgymnasiet 3, i Göteborgs kommun med Göteborgs stad som huvudman ingår i denna granskning.

Skolinspektionen besökte Angeredsgymnasiet 3 och huvudmannen den 10–11 samt den 16 april 2018. Besöket genomfördes av utredarna Åsa Kildén och Ulrika Bohlin. Intervjuer med ett urval av elever på språkintröduktion, studie- och yrkesvägledare, utvecklingsledare, rektor och centrala funktioner hos huvudmannen, avdelningschef på utbildningskansliet, verksamhetschef för Vägledningscentrum och planerings- och utvecklingsledare för intröduktionsprogrammen, har genomförts.

När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport.

Identifierade utvecklingsområden

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande områden:

- Huvudmannen behöver, på olika nivåer i verksamheten utifrån ansvarsområde och behov, förankra sitt planerade arbetssätt i syfte att vägleda eleverna.
- Huvudmannen behöver säkerställa att elever på språkintröduktion har tillräcklig information om utbildningssystemet, möjligheterna till fortsatta studier och arbetsmarknadens kompetenskrav.
- Rektorn behöver ta reda på språkintröduktionselevernans behov av kontakt med såväl andra intröduktionsprogram som nationella program.
- Rektorn behöver utifrån elevernas behov upparbeta rutiner för övergången till såväl andra intröduktionsprogram som nationella program med samma eller annan huvudman.
- Rektorn behöver utveckla den sociala inkluderingen mellan elever på språkintröduktionen, andra intröduktionsprogram och nationella program utifrån elevernas behov.
- Rektorn behöver utveckla en långsiktig planering för språkintröduktionselevernans vägledning. I detta arbete ingår att ta reda på elevernas behov av vägledning, att utifrån behovet planera studie- och yrkesvägledningen för eleverna samt att följa upp och säkerställa att eleverna har fått den studie- och yrkesvägledning som de behöver. Vidare ingår att tydliggöra ansvarsfördelningen för studie- och yrkesvägledningen samt att skapa förutsättningar för samverkan kring vägledningen mellan olika personalkategorier.

Skolinspektionens bedömningar

1. *I vilken utsträckning har huvudmannen ett långsiktigt och samordnat arbete för nyanlända elevers fortsatta utbildningsvägar?*

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att huvudmannens långsiktiga arbete för nyanlända elevers fortsatta utbildning är av i huvudsak god kvalitet. Skolinspektionen bedömer vidare att huvudmannens uppföljning och samordning av resurser för studie- och yrkesvägledning är av god kvalitet.

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande områden: Huvudmannens planerade arbetssätt i syfte att vägleda eleverna behöver förankras på olika nivåer i verksamheten utifrån ansvarsområde och behov. Huvudmannen behöver vidare säkerställa att nyanlända elever har tillräcklig information om

utbildningssystemet, möjligheterna till fortsatta studier och arbetsmarknadens kompetenskrav.

Skolinspektionens utredning gällande huvudmannens långsiktiga arbete för nyanlända elevers fortsatta utbildningsvägar

Huvudmannens beredskap för fortsatta utbildningsvägar

Granskningen visar att huvudmannen har en god beredskap för att kunna möta behovet av olika utbildningsvägar för nyanlända elever efter språkin introduktion.

Rektorn för Angeredsgymnasiet 3 och centrala funktioner för huvudmannen (avdelningschef, verksamhetschef samt planerings- och utvecklingsledare) samt chefen inom vuxenutbildningen och rektorn för Komvux i Göteborg beskriver samstämmt i intervju med Skolinspektionen att huvudmannen kartlägger behoven av fortsatt utbildning för elever på språkin introduktionen. Huvudmannen skapar en prognos över hur många elever som ska gå över från språkin introduktionen och vilka utbildningar som är aktuella för dem. Representanterna för huvudmannen säger att de planerar för fortsatta utbildningsvägar både genom att använda de sammanställda resultaten och genom dialog med skolorna. Exempelvis söker fler nyanlända elever nu yrkesprogram vilket inneburit att huvudmannen planerar för så kallade yrkespaket inom introduktionsprogram för att möta behoven, uppger representanterna. Huvudmannens representanter berättar att det också finns ett sekretariat i kommunen som ansvarar för strategisk planering av lokaler och kontakt med fristående aktörer efter elevernas behov. Huvudmannen har anpassat organisationen på Komvux för en yngre elevgrupp som kräver smidigare övergångar, säger representanterna. Rektorn för Angeredsgymnasiet 3 uppger vid intervju att huvudmannen efterfrågar information för att kunna planera för elevernas fortsatta utbildning.

Huvudmannens planerade arbetssätt gällande studie- och yrkesvägledning

Granskningen visar att huvudmannen har planerade arbetssätt i syfte att vägleda och motivera nyanlända elever. Granskningen visar dock att huvudmannen behöver utveckla arbetet med att förankra de planerade arbetssätten på olika nivåer utifrån ansvar och behov.

Huvudmannens representanter uppger vid intervju att de stöttar rektorerna i arbetet med att ta fram en handlingsplan för studie- och yrkesvägledning på enhetsnivå. De säger att huvudmannen har tagit fram en struktur för hur planerna på varje skola kan utformas och att varje rektor och studie- och yrkesvägledare sedan ska forma sin lokala plan. Huvudmannen har lett en stor utbildningsinsats

om hur vägledning ska ske för elever med annan bakgrund, säger representanterna. Vidare beskriver representanterna att studie- och yrkesvägledarna träffas varje vecka på Vägledningscentrum och att huvudmannen, utifrån det man behöver man sett, har tagit fram en gemensam handlingsplan som ska implementeras inför hösten 2018. Denna gemensamma handlingsplan för studie- och yrkesvägledningen har Skolinspektionen tagit del av. Vad det gäller just språkinstruktionen framgår av planen att målet är att språkinstruktionseleverna ska få en tydlig bild över var de befinner sig i beslutsprocessen och att de ska ha arbetat med sin karriärkompetens så att de kan göra väl grundade val inför framtiden. De lokala planerna för studie- och yrkesvägledning på skolenhetsnivå ska också vara klara till hösten och dessa är inte implementerade ännu, säger representanterna.

Rektorn för Angeredsgymnasiet 3 uppger vid intervju att huvudmannen har ett planerat årshjul för studie- och yrkesvägledning. Årshjulet innehåller de olika exempel på moment som ska genomföras, säger rektorn. Huvudmannens organisation innebär att samtliga studie- och yrkesvägledare är centralt anställda av huvudmannens Vägledningscentrum där de träffas på arbetsplatsträffar varje vecka, berättar rektorn vidare. Såväl rektorn som utvecklingsledaren på Angeredsgymnasiet 3 uppger vid intervju att huvudmannen i nuläget inte har några särskilda instruktioner gällande vägledningen av elever på språkinstruktion, varken gällande översatt skriftlig information eller hur tolkar ska användas. Rektorn uppger vidare att huvudmannens rutiner för studie- och yrkesvägledning främst är implementerade hos studie- och yrkesvägledarna men inte hos lärarna. Då studie- och yrkesvägledarna inte är lokalt anställda på skolan deltar de inte vid skolans arbetsplatsträffar och de ingår inte heller i skolans utvecklingsarbete, säger rektorn. Han uppger att huvudmannens organisation med centralt anställda studie- och yrkesvägledare höjer expertkompetensen, men minskar relationerna mellan personalkategorier på skolan. Huvudmannens instruktioner gällande studie- och yrkesvägledning till elever på språkinstruktion förankras inte hos lärarna på samma sätt som de förankras gentemot studie- och yrkesvägledarna säger rektorn.

Studie- och yrkesvägledarna på Angeredsgymnasiet 3 uppger vid intervju att de studie- och yrkesvägledare som arbetar mot språkinstruktion inom huvudmannens organisation samarbetar och stöttar varandra i arbetet. Studie- och yrkesvägledarna säger att deras eget arbete inte styrs av skolan utan av Vägledningscentrum och att de har inte har gått ut med någon information kring vägledning riktad mot skolans lärare.

Huvudmannens uppföljning av arbetet med studie- och yrkesvägledning

Granskningen visar att huvudmannen säkerställer att skolans personal, främst studie- och yrkesvägledare, har god kompetens för att tillgodose elevernas behov av vägledning. Granskningen visar dock att huvudmannen inte genom uppföljning säkerställer att elever har fått tillräcklig vägledning om utbildningssystemet, möjligheter till studier, arbetsmarknadens kompetenskrav samt möjligheterna att nå en gymnasieexamen inom Komvux och andra utbildningsalternativ.

Rektorn för Angeredsgymnasiet 3 uppger vid intervju att huvudmannen genom den centrala organisationen Vägledningscentrum följer upp att studie- och yrkesvägledare har tillräcklig kompetens för att tillgodose elevernas behov av vägledning. Vägledningscentrum står för kompetensutveckling av studie- och yrkesvägledarna säger han. Rektorn säger också att huvudmannen har satt in insatser då han signalerat ett behov, exempelvis sett till att skolan fått behålla studie- och yrkesvägledare med rätt kompetens för språkinstruktionen och att timmarna för vägledningssuppdraget har utökats. De centrala representanterna för huvudmannen uppger att huvudmannen inte gör någon uppföljning av om eleverna har fått tillräcklig vägledning. Huvudmannen följer upp arbetet med studie- och yrkesvägledningen genom att ta del av skolornas systematiska kvalitetsarbete, men vägledningen nämns väldigt fåordigt i skolornas rapporter, säger representanterna. Representanterna berättar att när de lokala planerna är färdiga och implementerade nästa läsår kommer mer fokus att läggas på uppföljning av dem. Såväl rektorn för Angeredsgymnasiet 3 som huvudmannens representanter säger samstämmigt att den enda uppföljning som nu sker av om eleverna har fått den studie- och yrkesvägledning som de behöver, sker genom en fråga i huvudmannens enkät till elever i årskurs två på gymnasiet. Det finns ingen specifik fråga till elever på språkinstruktion och det görs ingen speciell utvärdering av om elever som bedöms ha svårt att hinna bli behöriga till nationella program ges tillräcklig vägledning om möjlighet att nå gymnasieexamen inom Komvux eller andra utbildningsalternativ, säger såväl rektorn som huvudmannens representanter.

Huvudmannens arbete med att motverka begränsade studieval

Granskningen visar att huvudmannen, genom bland annat att arbeta med normkritik i studie- och yrkesvägledningen, bedriver ett arbete för att motverka studieval som grundar sig på kön-, social- och kulturell bakgrund. Granskningen visar också att arbetets resultat inte tydligt följs upp av huvudmannen.

På fråga från Skolinspektionen om hur huvudmannen arbetar för att motverka studieval som präglas av stereotypa förställningar svarar intervjuade representanter för huvudmannen att de arbetar mycket med normkritik. Normkritiken handlar enligt representanterna bland annat att personalen som möter eleverna ska vara medvetna om sina egna normer. Det handlar också om en kulturkompetens där personalen ska känna till vilka normer som kan begränsa eleverna i deras val och hur allt detta kan mötas och överbyggas för att undvika begränsningar. Representanterna för huvudmannen uppger att studie- och yrkesvägledarna träffas en gång i veckan på en workshop, och att man då bland annat arrangerar föreläsningar. Huvudmannen har också genomfört kompetensutveckling för studie- och yrkesvägledare kring hur elevers kulturbakgrund kan krocka med den svenska och hur man kan överbygga detta. Huvudmannen har tagit in extern hjälp och skapat en särskild grupp för att all personal inom huvudmannens organisation ska arbeta med normkritik kopplat till studie- och yrkesvägledning. Bland annat genomför huvudmannen ett utbildningspaket om "kulturkompetens" vilket handlar om vad inom olika kulturbakgrunder som kan krocka med den svenska, hur det kan begränsa val och hur man kan överbygga detta, säger huvudmannens representanter. Representanterna berättar också att huvudmannen arbetar mycket med studie- och yrkesvägledarnas egna bilder och att de har infört ett arbetssätt kallat "vägledning utan gränser" som bland annat ska motverka att tolkars normer påverkar elevernas val. Enligt representanterna har huvudmannen inte lyft något förbättringsområde inom området mer än att alla måste arbeta normkritiskt i vägledningssuppdraget. Av huvudmannens handlingsplan för studie- och yrkesvägledning riktat mot språkinstruktionen framgår att studie- och yrkesvägledaren ska ha ett normkritiskt förhållningssätt i vägledningen. Rektorn för Angeredsgymnasiet 3 uppger vid intervju att huvudmannen främst arbetar med fortbildningsinsatser för att motverka stereotypa yrkesval. Några riktlinjer har inte getts och utfallet har inte kontrollerats, säger både rektorn och utvecklingsledaren på Angeredsgymnasiet 3.

Skolinspektionens utredning gällande huvudmannens samordning av arbetet för nyanlända elevers fortsatta utbildningsvägar

Förutsättningar för strukturerade kontakter

Granskningen visar att huvudmannen arbetar med att skapa förutsättningar för strukturerade kontakter mellan språkinstruktion och fortsatta utbildningsvägar.

Vid intervju uppger centrala representanter att huvudmannen håller i gemensamma chefsmöten och att ett av huvuduppdragen innevarande läsår har varit

att eleverna på språkintröduktion ska besöka nationella program. För att detta ska komma till stånd måste rektorerna samverka, säger representanterna och berättar att rektorerna samverkar inom gymnasieområdena men att strukturerade kontakter även behöver säkerställas centralt. Representanterna berättat att huvudmannen inför övergångar till andra utbildningsvägar har skapat en organisation där varje skola har en överlämningsansvarig kontaktperson, det kan vara rektorn eller någon annan utsedd för uppdraget. Kontakterna och samarbetet mellan språkintröduktion och Komvux fungerar bra, uppger såväl huvudmannens representanter som intervjuad chef och rektorn för Komvux. Komvux kontakter skolornas kontaktperson och möten hålls med regelbundenhet, säger komvuxrektorn. Rektorn för Angeredsgymnasiet 3 uppger att huvudmannen skapat kontaktytor inom gymnasiet genom att såväl rektorer som studie- och yrkesvägledare samverkar i nätverk tillsammans med rektorer som ansvarar för samma program. Studie- och yrkesvägledare träffas varje vecka genom att de är centralt anställda av Vägledningscentrum där de har sina arbetsplatsträffar, säger rektorn. Utvecklingsledaren och rektorn för Angeredsgymnasiet 3 berättar att det finns en samverkan mellan rektorer och mellan utvecklingsledare som ansvarar för språkintröduktion på olika skolor.

Huvudmannens uppföljning och samordning av resurser

Granskningen visar att huvudmannen följer upp och vid behov samordnar resurser för arbetet med studie- och yrkesvägledning.

Centrala representanter för huvudmannen säger vid intervju att huvudmannen fördelar resurser till studie- och yrkesvägledning efter behov och att samordning av resurser sker genom Vägledningscentrum. Rektorn för Angeredsgymnasiet 3 berättar att huvudmannen samordnar resurser och att fördelningen av studie- och yrkesvägledare till de olika skolorna är uträknad utifrån nyckeltal. Huvudmannen följer upp elevantalet, säger rektorn. Det som fungerar väl, säger rektorn, är att huvudmannens resurstilldelning i form av kompetensutveckling för studie- och yrkesvägledare samordnas och följs upp av huvudmannen genom Vägledningscentrum.

2a. I vilken utsträckning arbetar rektor för en strukturerad kontakt mellan språkintröduktion och fortsatta utbildningsvägar?

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektors arbete med att skapa strukturerade kontakter mellan språkintröduktion och fortsatta utbildningsvägar utifrån elevernas behov bedrivs med god kvalitet i vissa delar och behöver utvecklas i andra.

Skolinspektionen bedömer att de strukturerade kontakterna mellan språkintröduktionen och Komvux fungerar väl och håller mycket god kvalitet.

I syfte att höja verksamhetens kvalitet ytterligare bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande områden: Rektorn behöver ta reda på språkintröduktionselevernas behov av kontakt med såväl andra intröduktionsprogram som nationella program. Rektorn behöver också utifrån elevernas behov upparbeta rutiner för övergången till såväl andra intröduktionsprogram som nationella program.

Skolinspektionens utredning gällande strukturerade kontakter och social inkludering

Strukturerade kontakter¹

Granskningen visar att rektorn tar reda på behovet av kontakt mellan språkintröduktion och Komvux och att det finns såväl upparbetade rutiner som överlappningar vid övergångarna från språkintröduktion till Komvux. Granskningen visar dock att rektorn inte tar reda på elevernas behov av kontakter mellan språkintröduktion, andra intröduktionsprogram och nationella program och att det saknas upparbetade rutiner för övergången mellan språkintröduktion, andra intröduktionsprogram och nationella program.

Studie- och yrkesvägledare på skolan berättar vid intervju att det finns ett gott och nära samarbete mellan språkintröduktion och Komvux. I detta samarbete ingår bland annat att det finns tydliga rutiner för övergången till Komvux, säger studie- och yrkesvägledarna. Utvecklingsledaren på Angeredsgymnasiet 3 säger att det finns ett behov av att förbättra samarbetet mellan språkintröduktionen och nationella program, men att samarbetet med vuxenutbildningen fun-

¹ Med strukturerad kontakt avses kontakt som är en del av en *långsiktig medveten strategi* med ett tydligt syfte; att påskynda och underlätta elevers övergång till fortsatt utbildning. I granskningen avses främst strukturerad kontakt på ett organisatoriskt plan som planeras och leds av rektor.

gerar mycket bra beträffande arbetssätt, kontaktpersoner och överlämning. Rektorn uppger att det genom vuxenutbildningens initiativ finns ett gott samarbete gällande elevernas övergång till Komvux. Däremot finns det inga rutiner eller samverkan med andra introduktionsprogram eller nationella program, säger rektorn. Han berättar att överlämningar sker om eleverna går över till nationella program inom huvudmannens egen organisation. Då finns det kontaktpersoner som personalen kan vända sig till. Rektorn tillägger att personalen däremot inte alltid vet vem de ska vända sig till om eleverna går över till friskolor.

Chefen inom vuxenutbildningen och rektorn för Komvux uppger vid intervju att det finns ett väl upparbetat samarbete mellan språkintröduktion och Komvux. Detta har bland annat lett till ett högt söktryck på de utbildningar som ges inom vuxenutbildningen, där de vuxenstuderande till exempel kan läsa en yrkesutbildning parallellt med studier inom SFI. Chefen inom vuxenutbildningen och rektorn för Komvux berättar att samarbetet bland annat sker genom möten dit både kommunala- och fristående gymnasieskolor i Göteborg bjuds in. Strukturen med att det finns en kontaktperson för överlämningar på varje skola gäller även för övergångar till Komvux och studie- och yrkesvägledarna på språkintröduktion har i uppdrag att gå igenom vuxenutbildningens informationsmaterial med eleverna, berättar de intervjuade. Alla elever som är aktuella för studier inom vuxenutbildningen kontaktas och förbereds för övergången, säger rektorn för Komvux. De intervjuade beskriver att alla elever som går över från språkintröduktion till Komvux tas emot som en samlad grupp och att Komvux anordnar en intröduktionskurs för dessa unga elever. Intröduktionskursen ges i augusti varje år och innehåller kartläggning, arbetslivskunskap och studietekniska inslag inför de kommande studierna inom vuxenutbildningen.

Det finns en viss samordning beträffande upplägget av utbildningen på språkintröduktion genom Göteborgs stads nätverk, berättar rektorn. Nätverket bjuder in avnämare² och upplägget av utbildningen på språkintröduktion anpassas i viss mån utifrån vad som framkommer vid dessa träffar. På Angeredsgymnasiet 3 ges till exempel en språkintröduktionsinriktning mot Vård- och omsorgsprogrammet eftersom kommunen framfört att det finns en personalbrist inom detta

² Avnämare skulle till exempel kunna vara representanter för mottagande utbildningar och branschorganisationer, Skolinspektionens anmärkning.

område, säger rektorn. Utvecklingsledaren uppger vid intervju att utbildningen som riktar mot Vård- och omsorgsprogrammet behöver utvecklas av skolläda-ningen för att fungera bättre. Det som i nuläget inte fungerar enligt utvecklingsledaren är samarbetet mellan språkinstruktionen och Vård- och omsorgsprogrammet samt att språkinstruktionseleverna behöver få möjlighet att göra praktik. Chefen inom vuxenutbildningen och rektorn för Komvux uppger vid intervju att det i nuläget inte finns något samarbete kring upplägget av utbildningen på språkinstruktion och att ett sådant behöver utvecklas genom att vuxenutbildningen och språkinstruktion utarbetar en gemensam bedömning av elevernas kunskaper i svenska som andraspråk och SFI. Detta skulle, förutom att underlätta övergången, tydliggöra elevernas kunskapsprogression säger de intervjuade.

Social inkludering

Granskningen visar att det ges möjlighet till social inkludering mellan elever på språkinstruktionen, andra introduktionsprogram och nationella program men att rektorn behöver utveckla den sociala inkluderingen i undervisningen. I detta kan till exempel ingå att eleverna har gemensamma lektioner.

Intervjuade elever berättar både att det finns goda möjligheter till social inkludering med elever på andra introduktionsprogram och på nationella program vid Angeredsgymnasiets olika skolenheter på fritiden och under raster. En av de intervjuade eleverna beskriver att eleverna själva håller sig till olika grupper. Den sociala inkluderingen som de intervjuade eleverna beskriver består bland annat av gemensam studiehall och matsal, gemensamma temadagar och möjlighet till gemensamma fritidsaktiviteter. Samtliga elever beskriver dock att de har inte har några gemensamma lektioner med elever på andra introduktionsprogram eller nationella program. Den intervjuade utvecklingsledaren berättar att det finns ett engagemang för social inkludering inom skolans elevkår. Hon säger att många elever som läser vid Angeredsgymnasiets andra skolenheter har läst språkinstruktion tidigare och därför tycker att inkluderingen är viktig. Däremot är inkluderingen avhängig elevernas eget initiativ och inget som följs upp eller drivs av skolans personal, säger utvecklingsledaren. Rektorn uppger att den sociala inkluderingen bland annat består i att lärare i ett av arbetslagen samarbetar med nationella program och i en projektvecka där elever från olika skolenheter gör projekt ihop.

2b. I vilken utsträckning arbetar rektor för en vägledning som ger nyanlända elever en god överblick över fortsatta utbildningsvägar?

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektors arbete med att ge nyanlända elever god överblick över fortsatta utbildningsvägar behöver utvecklas i flera avseenden, men är av god kvalitet i andra. Det som fungerar väl är rektorns arbete för att hela skolans personal ska motverka begränsningar i val som grundar sig på kön, social- och kulturell bakgrund.

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom rektorns långsiktiga planering för nyanlända elevers vägledning. I detta ingår att rektorn behöver ta reda på elevernas behov av vägledning för att kunna planera och följa upp att elevernas behov av studie- och yrkesvägledning tillgodoses. Rektorn behöver dessutom tydliggöra ansvarsfördelningen för studie- och yrkesvägledningen samt skapa förutsättningar för samverkan mellan olika personalkategorier kring vägledningen av eleverna på språkintröduktion.

Skolinspektionens utredning*Rektors långsiktiga planering*

Granskningen visar att rektorn inte tar reda på elevernas behov av vägledning för att kunna planera och följa upp att elevernas behov av studie- och yrkesvägledning tillgodoses. Granskningen visar även att rektorn inte tydliggjort att ansvaret för studie- och yrkesvägledning ska fördelas mellan både lärare och studie- och yrkesvägledare. Rektorn har inte heller skapat förutsättningar för samverkan mellan olika personalkategorier gällande vägledningen av elever på språkintröduktion.

Av elevintervjuer framgår att det varierar i vilken mån eleverna har fått studie- och yrkesvägledning utifrån behov. Flera elever uppger att de har fått mycket bra vägledning av studie- och yrkesvägledare vid flera tillfällen. Ett par elever uppger att de inte fått någon vägledning alls. Alla utom en elev berättar att deras lärare inte tar upp frågor om fortsatta studier och arbetsliv på lektionerna.

Studie- och yrkesvägledare på skolan uppger i intervju att rektorn inte har någon plan för hur studie- och yrkesvägledningen ska organiseras, men att de själva har ett årshjul som de utgår från i sitt arbete. Rektorn tar inte reda på att elevernas behov av vägledning har tillgodosetts säger studie- och yrkesvägledarna, som också berättar att förbättringsåtgärder ändå kan vidtas om personalen signalerar ett behov. Ett exempel på en sådan åtgärd som satts in är en "drop in" verksamhet för vägledning där modersmåslärare är med. Studie- och yrkesvägledarna beskriver att i de fall det förekommer samverkan kring vägledningen

mellan olika personalkategorier eller information kring vägledning till lärarna, är detta främst personbundet och styrs inte systematiskt av skollädaingen. De säger att detta är något som skolan behöver utveckla.

Utvecklingsledaren säger att rektorn inte styr arbetet med studie- och yrkesvägledningen eftersom studie- och yrkesvägledarna är väldigt självgående. I en del arbetslag arbetar lärarna med vägledningsuppdraget och det sker en samverkan, i andra arbetslag är det inte så, berättar utvecklingsledaren. Utvecklingsledaren säger att alla elever inte har fått sina behov av vägledning tillgodosedda ännu men att så kommer att ske innan terminen är slut. Detta är dock inget som följs upp av rektorn och rektorn har inte beslutat om någon kompetensutveckling för att möta elevernas vägledningsbehov, säger utvecklingsledaren.

Rektorn uppger vid intervju att han inte styr studie- och yrkesvägledarnas tid eftersom de är anställda av Vägledningscentrum och inte av skolan. Rektorn låter studie- och yrkesvägledarna ta reda på elevernas behov av vägledning och han har inte följt upp om elevernas behov av vägledning har tillgodosetts, säger han. Eftersom studie- och yrkesvägledningen är ett erbjudande till eleverna säger sig rektorn inte kunna garantera att alla elever har fått den vägledning de behöver. Rektorn har inte gett några instruktioner kring vägledningen, varken till lärare eller studie- och yrkesvägledare, annat än att han har uppmanat lärarna att säga till de 20-åriga eleverna att de ska ta kontakt med Komvux, berättar han. Studie- och yrkesvägledarna ansvarar för vägledningsuppdraget, inte lärarna, säger rektorn.

Rektors arbete med att motverka begränsade studieval

Granskningen visar att det bedrivs ett aktivt arbete för att hela skolans personal ska motverka begränsningar i val som grundar sig på kön och på social- och kulturell bakgrund.

Samtliga intervjuade elever, såväl flickor som pojkar, beskriver att de vet att det inte finns några begränsningar i vilka yrkesval de kan göra inom utbildningsväsendet i Sverige. Intervjuade studie- och yrkesvägledare uppger att alla på skolan arbetar för att motverka begränsande val, att detta är något som de lyfter i vägledningen och att även lärarna arbetar med detta genom bland annat värderingsövningar. Studie- och yrkesvägledarna driver ett projekt där de visar olika utbildningsvägar i klasserna och ger exempel på representanter från olika yrkesgrupper med olika kön och olika kulturell bakgrund. Projektet är initierat av Vägledningscentrum och inkluderar samtliga elever på språkintröduktion, säger studie- och yrkesvägledarna.

Utvecklingsledaren beskriver att det sker ett arbete för att motverka begränsande val genom att lärarna arbetar med detta. Rektorn uppger i intervju att det finns en stor medvetenhet hos all personal och att personalen har genomgått utbildning. Skolan genomför en årlig projektvecka med likabehandlingstema där frågor om bland annat yrkesliv och relationer tas upp säger rektorn. Dock säger utvecklingsledaren och rektorn samstämmt att det inte sker någon uppföljning av arbetet med att motverka förutfattade meningar och begränsande val.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den **30 november 2018** redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena.

Redogörelsen skickas via e-post, till:

Skolinspektionen.Lund@skolinspektionen.se, eller per post till, Skolinspektionen, Box 156, 221 00 Lund. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 400-2017: 7322) i de handlingar som sänds in.

På Skolinspektionens vägnar

Andrés Brink Pinto

Beslutsfattare

Åsa Kildén

Föredragande

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida.

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter om verksamheten

Göteborgs stad har omkring 565 000 folkbokförda invånare. Det finns 14 kommunala gymnasieskolor och 3 kommunala skolor som erbjuder vuxenutbildning i Göteborgs stad.

Utbildningsförvaltningen ansvarar för den kommunala gymnasieutbildningen, gymnasiesärskola samt viss kommunal vuxenutbildning. Förvaltningen ansvarar också för modersmålsundervisning samt studie- och yrkesvägledning till alla elever i grund- och gymnasieskola, inom uppföljningsansvaret, samt skolutveckling för Göteborgs Stad. Förvaltningen leds av utbildningsdirektören under vilken det finns fem utbildningsområden, tre gymnasieområden, ett gymnasiesärskoleområde och ett område för vuxenutbildning och yrkeshögskola. Stadsgemensamt i huvudmannens organisation finns utbildningskansliet, center för skolutveckling, språkcentrum och slutligen vägledningscentrum som anställer och ansvarar för samtliga studie- och yrkesvägledare som arbetar på huvudmannens gymnasieskolor.

Angeredsgymnasiet 3 erbjuder utbildning på introduktionsprogrammet språkintroduktion. De vid besökstillfället cirka 450 eleverna tillhör fem olika arbetslag, mellan vilka de under sin tid vid skolan kan byta. Arbetslaget Litteracitet arbetar med grundläggande färdigheter för elever med kort skolbakgrund. Arbetslaget Nyanlända arbetar med grundläggande kunskaper i svenska som andraspråk men med en högre studietakt. Vård- och omsorgsinriktningen arbetar med klasser i olika studietakt och syftet främst är att eleverna ska gå vidare till det nationella programmet med samma inriktning. Arbetslaget Fortsättning arbetar med elever som siktar mot högskoleförberedande utbildning antingen inom gymnasieskolans nationella program eller inom vuxenutbildningen. Slutligen arbetar arbetslaget Sprintus med språkintröduktionselever som redan har en avslutad gymnasieutbildning från ett annat land. Eleverna på från Sprintus går ofta vidare till universitet eller högskola.

Bilaga 2: Rättslig reglering mm

1 kap. 4 § skollagen

Utbildningen inom skolväsendet syftar till att elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.

I utbildningen ska hänsyn tas till elevers olika behov. Elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

2 kap. 8 § skollagen

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i denna lag, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar.

2 kap. 10 § skollagen

Rektorn beslutar om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter elevernas olika förutsättningar och behov. Rektorn fattar i övrigt de beslut och har det ansvar som framgår av särskilda föreskrifter i denna lag eller andra författningar.

Rektorn får uppdra åt en anställd eller en uppdragstagare vid skolenheten som har tillräcklig kompetens och erfarenhet att fullgöra enskilda ledningsuppgifter och besluta i frågor som avses i första stycket, om inte annat anges.

2 kap. 29 § skollagen

Elever i alla skolformer utom förskolan och förskoleklassen ska ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses. Även den som avser att påbörja en utbildning ska ha tillgång till vägledning.

3 kap. 12a § skollagen

Med nyanländ avses i denna lag den som

1. har varit bosatt utomlands,
2. nu är bosatt i landet, och
3. har påbörjat sin utbildning här senare än höstterminens start det kalenderår då han eller hon fyller sju år.

En elev ska inte längre anses vara nyanländ efter fyra års skolgång här i landet.

Som bosatt utomlands anses den som inte anses bosatt i landet enligt 29 kap. 2 §.

4 kap. 3 § skollagen

Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen.

4 kap. 4 § skollagen

Sådan planering, uppföljning och utveckling av utbildningen som anges i 3 § ska genomföras även på skolenhetsnivå. Rektorn ansvarar för att kvalitetsarbetet vid enheten genomförs.

4 kap. 5 § skollagen

Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet enligt 3 och 4 §§ ska vara att de mål som finns för utbildningen i denna lag och i andra föreskrifter (nationella mål) uppfylls.

15 kap. 2 § skollagen

Gymnasieskolan ska ge en god grund för yrkesverksamhet och fortsatta studier samt för personlig utveckling och ett aktivt deltagande i samhällslivet.

Utbildningen ska utformas så att den främjar social gemenskap och utvecklar elevernas förmåga att självständigt och tillsammans med andra tillägna sig, fördjupa och tillämpa kunskaper.

Utbildningen i gymnasieskolan ska i huvudsak bygga på de kunskaper eleverna fått i grundskolan eller i motsvarande utbildning.

15 kap. 5 § skollagen

Gymnasieskolan ska vara öppen endast för ungdomar som avslutat sin grundskoleutbildning eller motsvarande utbildning och som påbörjar sin gymnasieutbildning under tiden till och med det första kalenderhalvåret det år de fyller 20 år eller, i fall som avses i 36 §, 21 år.

15 kap. 8 § skollagen

Varje kommun ska informera om de nationella programmen samt om möjligheterna att få utbildning på introduktionsprogram och vidareutbildning i form av ett fjärde tekniskt år.

17 kap. 3 § skollagen

Utöver vad som gäller för all gymnasieutbildning enligt 15 kap. 2 § är syftet med språkin introduktion att ge nyanlända ungdomar en utbildning med tyngdpunkt i det svenska språket, vilken möjliggör för dem att gå vidare i gymnasieskolan eller till annan utbildning

17 kap. 4 § skollagen

Programinriktat individuellt val ska utformas för en grupp elever. Yrkesintroduktion får utformas för en grupp elever eller för en enskild elev. Övriga introduktionsprogram (t ex språkintröduktion) ska utformas för en enskild elev.

17 kap. 7 § skollagen

Utbildningen på ett introduktionsprogram ska följa en plan för utbildningen som beslutas av huvudmannen. För varje elev ska det upprättas en individuell studieplan.

29 kap. 2 § 1 st. och 2 st. 1 och 2 skollagen

Med bosatt i landet avses i denna lag den som ska vara folkbokförd här enligt folkbokföringslagen (1991:481).

Som bosatt i landet ska vid tillämpningen av denna lag anses även den som inte är folkbokförd här men som

1. omfattas av 1 § första stycket eller 1 a § första stycket lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.,
2. vistas här med stöd av tidsbegränsat uppehållstillstånd enligt 5 kap. 15 § utlänningslagen (2005:716)

29 kap 3 § 1 st. skollagen

De personer som avses i 29 kap. 2 § andra stycket 1 och 2 har rätt till utbildning i gymnasieskola och gymnasiesärskola endast om de har påbörjat utbildningen innan de fyllt 18 år. De har inte rätt till utbildning i kommunal vuxenutbildning eller särskild utbildning för vuxna.

6 kap. 8 § 3 st. gymnasieförordningen

Språkintröduktion får kombineras med kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare och motsvarande utbildning vid folkhögskola enligt 24 kap. skollagen. Även andra insatser som är gynnsamma för elevens kunskapsutveckling får ingå i utbildningen.

Läroplanen för gymnasieskolan (Lgy, 11), Skolans värdegrund och uppgifter, Varje skolas utveckling

Skolan ska sträva efter flexibla lösningar för organisation, kursutbud och arbetsformer.

Läroplanen för gymnasieskolan (Lgy, 11), 2.1 Kunskaper

Det är skolans ansvar att varje elev som avslutat ett introduktionsprogram har en plan för och tillräckliga kunskaper för fortsatt utbildning eller uppnår en förberedelse för etablering på arbetsmarknaden.

Läroplanen för gymnasieskolan (Lgy, 11), 2.4 Utbildningsval – arbete och samhällsliv

Gymnasieskolan ska nära samarbeta med de obligatoriska skolformerna, arbetslivet, universiteten och högskolorna samt med samhället i övrigt. Detta krävs för att eleverna ska få en utbildning av hög kvalitet och få underlag för val av kurser inom utbildningen och för vidare studier eller yrkesverksamhet.

Genom att arbetslivet fortlöpande förändras när det gäller behovet av kompetens och rekrytering av arbetskraft inom olika områden har studie- och yrkesvägledning i vid mening stor betydelse. Universitet och högskolor, arbetsförmedlingar, näringsliv samt arbetsmarknadens parter och branschorganisationer har därför viktiga roller i informationen till skolorna och eleverna.

Läroplanen för gymnasieskolan (Lgy, 11), 2.6 Rektorns ansvar

Som pedagogisk ledare för skolan och som chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn ansvar för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att studie- och yrkesvägledningen organiseras så att eleverna får information om och vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför val av framtida utbildning och yrke.

Prop. 2009/10:165 Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet, s. 447

Språkinträdning syftar till att eleven snarast möjligt ska kunna gå vidare i gymnasieskolan eller i annan utbildning.

Skolverkets allmänna råd om Utbildning för nyanlända elever (s. 14) (SKOLFS 2016:2)

I Skolverkets allmänna råd om utbildning för nyanlända elever framhålls att huvudmannen regelbundet bör förvissa sig om att rektorn för en skolenhet har tillräckliga resurser för att leva upp till bestämmelserna om den fortsatta utbildningen för nyanlända elever för att vid behov kunna omfördela resurserna mellan skolenheterna. Huvudmannen bör också ha en långsiktig planering för den fortsatta utbildningen för nyanlända elever, samt skapa rutiner för att följa upp att detta arbete fungerar på skolenheterna och i förekommande fall vidta nödvändiga åtgärder.

Skolverkets allmänna råd om Arbete med studie- och yrkesvägledning. (s. 11 och 32), (SKOLFS 2013:180)

I Skolverkets allmänna råd om arbete med studie- och yrkesvägledning framhålls att vägledning i vid bemärkelse är all den verksamhet som bidrar till att ge elever kunskaper och färdigheter som underlag för att fatta beslut om framtida studie- och yrkesval (t.ex. praktiska arbetslivserfarenheter, undervisning som rör arbetslivet, studiebesök, utbildningsinformation). Vidare framhålls att nyanlända elever behöver få information om utbildningssystemet, sina möjligheter till studier och arbetsmarknadens kompetenskrav.

Bilaga 3: Mall för huvudmannens redovisning till Skolinspektionen

Utvecklingsområde 1: Huvudmannen behöver, på olika nivåer i verksamheten utifrån ansvarsområde och behov, förankra sitt planerade arbetssätt i syfte att vägleda eleverna.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
Utvecklingsområde 2: Huvudmannen behöver säkerställa att elever på språkinträdning har tillräcklig information om utbildningssystemet, möjligheterna till fortsatta studier och arbetsmarknadens kompetenskrav.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
Utvecklingsområde 3: Rektorn behöver ta reda på språkinträdningselevernas behov av kontakt med såväl andra introduktionsprogram som nationella program.

Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
Utvecklingsområde 4: Rektorn behöver utifrån elevernas behov upparbeta rutiner för övergången till såväl andra introduktionsprogram som nationella program med samma eller annan huvudman.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
Utvecklingsområde 5: Rektorn behöver utveckla den sociala inkluderingen mellan elever på språkinstruktionen, andra introduktionsprogram och nationella program utifrån elevernas behov.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som förväntas på längre sikt:

Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
Utvecklingsområde 6: Rektorn behöver utveckla en långsiktig planering för språkintröduktionselevernns vägledning. I detta arbete ingår att ta reda på elevernas behov av vägledning, att utifrån behovet planera studie- och yrkesvägledningen för eleverna samt att följa upp och säkerställa att eleverna har fått den studie- och yrkesvägledning som de behöver. Vidare ingår att tydliggöra ansvarsfördelningen för studie- och yrkesvägledningen samt att skapa förutsättningar för samverkan kring vägledningen mellan olika personalkategorier.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras: